SHODMONQUL SALOM SHE'RIYATIDA QALB DRAMASI TALQINI

Rahmatullayeva Malika
TerDPI talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatining iste'dodli vakillaridan biri bo'lgan Shodmonqul Salom lirikasida qalb dramasi va inson ruhiy kechinmalarining badiiy-estetik talqini tahlil qilinadi. Shoir she'rlarida zamonaviy inson qalbidagi ichki ziddiyatlar, ruhiy iztirob, ma'naviy izlanish, sukut, xotira va sog'inch kabi tuyg'ular poetik obrazlar orqali ifodalanadi. Maqolada lirik qahramonning ichki olami, uning o'zini anglash jarayonidagi ruhiy kurashlari hamda qalb dramasi badiiy tafakkur asosida yoritiladi. Shuningdek, shoir lirikasidagi ramziy obrazlar, tabiat tasvirlari va ichki monologlarning qalb dramasini ochib berishdagi badiiy funksiyasi keng mushohada qilinadi.

Kalit so'zlar: Shodmonqul Salom, zamonaviy she'riyat, qalb dramasi, ruhiyat, ichki ziddiyat, iztirob, sukut, poetik obraz, lirik qahramon, ichki kechinma, badiiy talqin.

Аннотация. В данной статье анализируется художественно-эстетическая интерпретация драматизма души и человеческих душевных переживаний в лирике талантливого представителя современной узбекской поэзии Шодмонкула Салома. В стихах поэта внутренние противоречия современного человека, духовные страдания, стремление к самопознанию, молчание, память и чувство тоски выражаются через поэтические образы. В статье рассматривается внутренний мир лирического героя, его душевная борьба в процессе самопонимания, а также художественная функция

символических образов, пейзажных описаний и внутреннего монолога в раскрытии драматизма души.

Ключевые слова: Шодмонкул Салом, современная поэзия, драматизм души, духовный мир, внутренние противоречия, страдание, молчание, поэтический образ, лирический герой, внутренние переживания, художественная интерпретация.

Abstract. This article analyzes the artistic and aesthetic interpretation of the drama of the soul and human emotional experiences in the lyrics of Shodmonqul Salom, one of the talented representatives of modern Uzbek poetry. In the poet's works, the inner contradictions of modern individuals, spiritual suffering, the process of self-awareness, silence, memory, and longing are expressed through poetic images. The article explores the inner world of the lyrical hero, his emotional struggles in the process of self-understanding, as well as the artistic function of symbolic images, landscape descriptions, and inner monologue in revealing the drama of the soul.

Keywords: Shodmonqul Salom, modern poetry, drama of the soul, spirituality, inner contradictions, suffering, silence, poetic image, lyrical hero, inner experiences, artistic interpretation.

Bugungi o'zbek she'riyati inson qalbining murakkab va ziddiyatli manzaralarini tasvirlashga intilayotgan badiiy tafakkur maydoniga aylandi. Zamonaviy she'riyatda tashqi voqelikni tasvirlashdan ko'ra insonning ichki dunyosini ochib berishga bo'lgan ehtiyoj kuchaydi. Chunki bugungi inson ko'proq ruhiy yolg'izlik, ma'naviy izlanish va ichki bo'shliq bilan yashamoqda. Shu jihatdan zamonaviy she'riyat inson qalbining poetik kundaligiga aylanib bormoqda[2: 214].

Ana shunday ruhiy-falsafiy yo‘nalishda ijod qilayotgan shoirlardan biri Shodmonqul Salomdir. Shoir lirikasida insonning ichki kechinmalari, iztiroblari, sukutlari va ruhiy izlanishlari nihoyatda samimiy va ta’sirchan ifodalanadi. Uning she’rlarida inson tashqi dunyo bilan emas, ko‘proq o‘z qalbi bilan kurashadi. Shoirning poetik olami inson ruhiyatining nozik qatlamlarini badiiy tadqiq etishga qaratilgani bilan alohida ahamiyat kasb etadi.

Shodmonqul Salom she’riyatida zamonaviy inson obrazi murakkab ruhiy olam egasi sifatida gavdalanadi. Shoir insonning tashqi faoliyatidan ko‘ra uning ichki dunyosiga chuqurroq nazar tashlaydi. Lirik qahramon ko‘pincha hayot shovqinidan charchagan, ruhiy taskin izlayotgan, qalbidagi bo‘shliqni to‘ldirishga urinayotgan inson sifatida namoyon bo‘ladi [4: 97].

Shoir she’rlaridagi inson o‘z davrining ma’naviy muammolarini o‘z qalbida his etadi. U ko‘pincha odamlar orasida yashasa-da, qalban yolg‘izdir. Bu yolg‘izlik jamiyatdan uzoqlashish emas, balki insonning o‘z ichki olamidan begonalashuvi bilan bog‘liqdir. Shoir zamonaviy insonning ruhiy fojeasini aynan mana shu holatda ko‘radi.

Shodmonqul Salom lirikasida inson ruhiyati doimiy izlanishda bo‘ladi. Lirik qahramon o‘zini, hayotni va borliq mohiyatini anglashga urinadi. Bu izlanish ba’zan iztirob, ba’zan esa ruhiy uyg‘onish shaklida namoyon bo‘ladi. Shoirning poetik mahorati ham ana shu ichki kechinmalarni nozik ruhiy holatlar orqali bera olishida ko‘rinadi.

Shoir lirikasida yolg‘izlik yetakchi poetik tushunchalardan biri hisoblanadi. Ammo bu yolg‘izlik oddiy tanholik emas. U insonning ichki olamidagi ruhiy bo‘shliq va ma’naviy izlanish bilan bog‘liq murakkab holatdir [3: 143]. Shoir

nazarida inson aynan yolg'iz qolganida o'z qalbining tub mohiyatini anglay boshlaydi.

Shodmonqul Salom she'rlarida yolg'izlik ko'pincha sukut bilan uyg'unlashadi. Sukut uning poetik olamida oddiy jimlik emas, balki qalbning ichki ovozi sifatida talqin qilinadi. Ba'zan inson aytolmagan dardini sukut orqali ifodalaydi. Shoir ana shu ichki sukutdagi og'riqni poetik obrazlar vositasida mahorat bilan ochib beradi.

Shoirning lirik qahramoni ko'pincha o'z qalbi bilan suhbatlashadi. Bu ichki monologlar insonning ruhiy iztiroblarini yanada chuqurroq ochishga xizmat qiladi. Lirik qahramon javob topolmagan savollarni o'z ruhiga beradi. Shu sababli shoir she'rlari chuqur psixologik mazmun kasb etadi [5:121].

Yolg'izlik shoir she'riyatida faqat iztirob emas, balki insonni ruhiy poklanishga eltuvchi yo'l sifatida ham talqin qilinadi. Inson yolg'izlik orqali o'zini anglaydi, qalbidagi yashirin dardlarni tushunadi va ichki haqiqat bilan yuzlashadi. Shu jihatdan shoir lirikasidagi yolg'izlik falsafiy mohiyat kasb etadi.

Shodmonqul Salom she'riyatida tabiat obrazlari muhim poetik vositalardan biridir. Shoir tabiatni oddiy fon sifatida emas, balki inson qalbining davomchisi sifatida tasvirlaydi [1: 56]. Kuz, tun, yomg'ir, shamol, yo'l singari obrazlar ruhiy holatlarning ramziy ifodasiga aylanadi.

Masalan, kuz obrazi shoir she'rlarida ko'pincha ayriliq, xotira va yo'qotish timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Kuz manzaralari orqali inson qalbidagi mung va sog'inch ifodalanadi. Tun esa ichki sukunat va yolg'izlikning poetik timsoliga aylanadi. Shoir tun tasviri orqali insonning o'zi bilan yolg'iz qolgan ruhiy holatini ochib beradi.

Shamol obrazi bezovtalik va ichki izlanish ramzi sifatida talqin qilinadi. Yomg'ir esa qalbdagi dard va iztirobning tashqi ko'rinishiga aylanadi. Shoir tabiat tasvirlari orqali inson ruhiyatidagi murakkab holatlarni badiiy jihatdan chuqurlashtiradi.

Tabiat va ruhiyat o'rtasidagi uyg'unlik shoir she'riyatining muhim badiiy xususiyatlaridan biridir. Bu uyg'unlik she'rlarga nafaqat estetik joziba, balki chuqur falsafiy mazmun ham bag'ishlaydi.

Shoir lirikasida vaqt obrazi inson ruhiyatiga ta'sir etuvchi kuch sifatida gavdalanadi. Vaqt shunchaki o'tkinchi hodisa emas, balki inson qalbida iz qoldiruvchi ruhiy sinovdir [2: 228]. O'tgan umr, qaytmaydigan lahzalar, yo'qotilgan imkoniyatlar lirik qahramon qalbida armon va iztirob uyg'otadi.

Shodmonqul Salom she'rlarida xotira motivi ham muhim o'rin egallaydi. Xotira insonni o'tmishga qaytaradi, yo'qotilgan lahzalarni yodga soladi. Shoir ko'pincha o'tmish va bugun o'rtasidagi ruhiy ziddiyatni tasvirlaydi. Bu esa she'rlarga mungli va falsafiy kayfiyat bag'ishlaydi. Sog'inch shoir lirikasida inson qalbining eng nozik tuyg'ularidan biri sifatida namoyon bo'ladi. Bu sog'inch faqat inson yoki muhabbatga emas, balki yo'qolib borayotgan ma'naviy qadriyatlarga, sokin ruhiy olamga bo'lgan ehtiyojni ham ifodalaydi.

Shodmonqul Salom she'riyatining muhim jihatlaridan biri uning samimiyligidir. Shoir murakkab falsafiy masalalarni sodda, tabiiy va ta'sirchan uslubda ifodalaydi [4: 105]. Uning she'rlarida sun'iylik yoki balandparvozlik sezilmaydi. Aksincha, har bir misrada yashab o'tilgan dard va ichki kechinma aks etadi.

Shoirning poetik tili sodda bo'lsa-da, chuqur ma'noga ega. U qisqa va ixcham misralar orqali katta ruhiy holatlarni ifodalay oladi. Bu esa she'rlarning

estetik ta'sir kuchini oshiradi. Shodmonqul Salom individual kechinmalarni umumiy insoniy dard darajasiga ko'tara oladi. Shu sababli kitobxon uning she'rlarida o'z qalbining aksini ko'radi. Bu esa shoir she'riyatining badiiy qimmatini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, Shodmonqul Salom she'riyati zamonaviy o'zbek adabiyotida inson ruhiyatining nozik qatlamlarini chuqur va ta'sirchan tasvirlay olgan poetik hodisalardan biridir. Shoir lirikasida inson qalbidagi iztirob, yolg'izlik, sukut, xotira va ma'naviy izlanishlar badiiy mahorat bilan ifodalanadi.

Shodmonqul Salom she'rlarida yolg'izlik oddiy ruhiy holat emas, balki insonni o'z mohiyatiga olib boruvchi falsafiy tajriba sifatida talqin qilinadi. Shoir insonning ichki dunyosini poetik mushohada orqali ochib berar ekan, zamonaviy insonning ma'naviy qiyofasini yaratadi.

Shoirning samimiy va ruhiy chuqurlikka ega she'riyati bugungi kitobxon qalbiga yaqinligi bilan ahamiyatlidir. Chunki zamonaviy insonning eng katta ehtiyoji ham o'z qalbini anglash, ruhiy taskin topish va ichki sukunatga erishishdir. Shodmonqul Salom esa ana shu ruhiy jarayonlarni nozik poetik tafakkur orqali badiiylashtira olgan shoirdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shodmonqul Salom. Saylanma she'rlar – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2018. – 256 b.
2. Umurov H. Badiiy tahlil asoslari – Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2016. – 224 b.
3. Eshmamatovna, E. S. A GLANCE TO THE CREATIVE WORKS OF THE POET TESHA SAYDALIYEV. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.*, 87.
4. Mukhtarova, M. S., Namozova, S. B., & Mardonova, L. U. (2023). A Lyrical View of History. *Journal of Law and Sustainable Development*, *11*(12), e2676.
5. GABRIEL GARCIANING "ATIRGULNING TIKONI" ASARI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 223-225. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10194

6. Saidmuradova, S., & Madina, T. L. (2024). ALISHER NAVOIY SHE'RIYATI POETIKASI. *PEDAGOGS*, *57*(1), 147-152.
7. O'RTA OSIYODA NOTIQLIK SAN'ATI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 39-41. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10091
8. Xurramovna, Q. G., & To'raqulovna, D. M. (2025, December). "FARHOD VA SHIRIN" DOSTONIDAGI ONOMOSTIK BIRLIKLARNING BADIIY-POETIK AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION.* (Vol. 1, No. 5, pp. 58-61).
9. Dilshoda, A. (2025). MUHAMMAD YUSUF IJODINING ADABIYOTIMIZDA TUTGAN O 'RNI. Global Science Review, 1(1), 388-392.
10. Sarvinoz, J. (2025). " ALKIMYOGAR" ASARIDAGI RAMZIY OBRAZLAR TAHLILI. *Global Science Review*, *3*(4), 342-344.
11. Zebiniso, T. (2022). SIFAT SOZ TURKUMINING USLUBIY XUSUSIYATLARI. *Scientific Impulse*, *1*(4), 34-37.
12. Mardonova Lobar Umaraliyevna. (2024). TARIXIY MANBALARDA AMIR TEMUR OBRAZINING BADIIY TALQINLARI. IMRAS, 7(6), 56–60.
13. Zafariddin, Temirov, and Xujanova Nasiba. "The Triumph of Light Over Darkness." *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, vol. 33, 20 Feb. 2025, pp. 34-37.
14. Komilovna M. S. Hydronims Formed by the Method of Syntactic and Transonimization //World Bulletin of Social Sciences. – T. 37. – C. 16-18.